

AMFIKTIONIJE
ALI
JANEZ GOLIGLEB

KOMEDIJA V ŠTIRIH DEJANJIH — ANTON NOVAČAN

Osebe v prvem dejanju.

Janez Goligleb	primestni imenitnik	Fenomen	Praksin brat
Praksa	njegova žena	Martin	kovač
Idealija	njuni hčeri	Andrej	profesor
Realija }		Stara žena.	

Današnji čas.

PRVO DEJANJE.

Velika soba pri Goliglebovih.

Prvi prizor.

Idealija, Realija, Goligleb (zunaj).

Realija: Dobro jutro, sestra. Cvetje bom zalila.

Idealija: Le zalij ga!

Realija: Pišeš? Delaš pesmico?

Idealija: Te nesrečne rime. Vse se mi gladko izteka. Misel se prilega obliki, oboje pa nastrojenju mojega srca in duha. Naenkrat rima. Rime si je izmislil čisto gotovo nek topoglavi matematik. Pesnik že ni bil. »Lepo je na svetu...« Komu? Poetu — to ne gre, detetu — tudi ne, teletu — še manj. Poetu — dletu — skeletu... ah!

Realija: Zakaj pa ne — dekletu?

Idealija: Saj res. Čudovito. Uganila si. Zdaj je pesmica dovršena.

Poslušaj:

Vetriči pihljajo,
lase mi rahljajo,
lepo je na svetu.
Narava snuje
in prisluškuje,
kako je meni, dekletu.

Realija: Lepo je. Tisto, da narava prisluškuje, kako je nam, dekletom, je tako resnično in tudi srčkano je.

Idealija: Triumf. Krasno pesmico sem zložila. Kadar bo tiskana... Kako je meni, dekletu? Ne, to je prazno, vse zanič. Nikomur ne pokažem.

Realija: Zakaj ne? Saj je dobro.

Idealija: Oh, kaj ti veš, kaj se pravi ustvarjati prave umetniške vrednote, draga moja Realija.

Realija: Že zopet Realija. Beži, beži. Jaz sem Anica, ti pa si Micika. Pusti norije.

Idealija: Ni več Micike, ni več Anice. Jaz sem Idealija, ti si Realija, naša mama je Praksa, naš stric Ambrož pa Fenomen. Tako je sklenjeno in očetovi volji se ne zoperstaviš.

Realija: Pa zakaj si ti Idealija?

Idealija: Zato, ker imam ideale. Gojiti svojega duha, imeti ideale... ma chère... Ti pa si Realija, golobka moja.

Realija: Ker sem bila danes že pri žanjicah, ker sem postregla koscem in materi v kuhinji pomagala!

Idealija: Tako je. Živimo v stoletju prevratov in revolucij. V takšnih časih dobi vse svoje pravo ime. Tudi pri nas, v starem domu Goliglebovih, so nastale temeljite spremembe. Naš ljubi papa stopa v politiko. Naša mama je kolosalno praktična, zato je dobila ime Praksa. Naš striček Ambrož je Fenomen, ker stresa verze, kadar se mu poljubi, kar je fenomenalno. Ti pa si Realija, ker... ker pač dve Idealiji ne moreta biti.

Realija: Seveda, to bi bilo nerodno. Tudi jaz pesmi ne delam, francoskih romanov ne berem, mucke ne varujem...

Idealija: Mucka mi je igračka in razvedrilo. Kadar me obdajo težke misli o življenju in se polasti mojega duha, rekla bi, nek faustovski nemir...

Realija: Uh, kako si učena. Jaz pa tako nevedna.

Idealija: Kaj hočemo. To je usoda. So čebele delavke... A propos, sedaj čitam Balzaca. Čudovito! Stavek mu teče gladko kakor bi zlagal granitne kocke. Sploh pa francoščina, ma chère...

Goligleb (zunaj): »Možje, prijatelji, ljudstvo! Kaj so ti prinesle vse te koncentracije, kombinacije, konstelacije, demonstracije in detonacije? Nič — nič! Jaz pa vam povem in pravim, vse te koncentracije, kombinacije, konstelacije, demonstracije in detonacije — naj jih nosi vrag!

Petelinji klic. Goliglebov glas se izgubi.

Idealija: Ah, ta njegov stentorski glas! Cher papa...

Realija: Putkam in petelinom govori.

Idealija: Vadi se v govorništvo.

Drugi prizor.

Idealija, Realija, Praksa in Fenomen.

Praksa: Slišite, slišite, ljudje božji, ali ga ne slišite? Ves mesec že tako kokodaka. Dan na dan, dan na dan. Gospodarstvo pa zanemarja in v hišo nam dežujejo neplačani računi. Detelje nismo pokosili, vinogradov ne okopali, krompir gre v cvetje. Vse je narobe. Ti pa tukaj z romani posedaš in mucko varuješ. Ti si mu zavrtela glavo, da nori za politiko. Ti mu čečkaš tiste bedarije, da skače s papirji po dvorišču in razsaja kakor jezuit na leci. Kaj smo te zato imeli v šolah?

Idealija: Ali ljuba naša zlata Praksa —

Praksa: Kaj? Kako si rekla? Praksa? Mater svojo zaničuješ?

Realija: Saj tudi jaz nisem več Anica. Veš, mama, jaz sem Realija, ona pa Idealija.

Praksa: Kakšno je to spakovanje. Ali smo v norišnici?

Fenomen: Ne, sestra, nismo v norišnici. Med mladino smo.

Praksa: Kaj se to pravi, med mladino?

Fenomen: Ej, draga moja, če bi ne bilo mladine... bi menda sonce imelo pajčolan, veter pa pasji nagobčnik. Prepih bi bil državni sovražnik številka ena.

Praksa: Kaj tudi ti noriš, Ambrož?

Fenomen: Če bi ne bilo mladine... z zlatom bi bile potlakane ceste in po njih bi se sprehajali drhteči starci s kapljo pod nosom.

Idealija: Fenomenalno! Moj dragi Fenomen.

Praksa: Kako? Kaj nisi več Ambrož?

Fenomen:

Jaz nisem več Ambrož,
nimam za klobukom rož,
zdaj sem Fenomen —
rang ministra je moj sèn.

Praksa: Ničesar ne razumem.

Idealija: Imena smo spremenili, da držimo papana v višji atmosferi
in pri dobri volji.

Praksa: Očeta mi pustite na miru. Ne begajte mi siromaka s politiko.

Idealija: Zakaj se ne bi bavil s politiko? On je državljan in njegova
dolžnost je, da nastopa v politiki. Da bo poslanec, da bo minister, da
bo voditelj naroda!

Praksa: Goligleb — minister?

Idealija: Zakaj ne? Če je Bikonja minister, zakaj bi ne bil Goligleb.

Realija: To je tudi meni znano, da gospod Bikonja ni učen.

Praksa: Toda ali tudi gospod Bikonja imenuje svojo ženo Prakso?

Idealija: Tega ne vem. Vem pa, da Bikonja nima postave kakor naš
papa. Njegov glas se tudi ne more primerjati z glasom našega papana.

Praksa: Postavo že ima, glas tudi ima, toda ...

Fenomen:

Primestni imenitnik Goligleb
naj vodi narod? Sam je slep
in star, prestar za resno učenost,
premlad za težko to norost.

Idealija:

Govoriti v verzih je tvoja navada,
zbadati vsakogar tvoja naslada.
Fenomen, tvoji verzi so skopi,
zato se ponižaj in s prozo nastopi.

Fenomen:

Preden se Fenomen k prozi poniža,
mora izginiti iz paradiža
naše književnosti pusta navlaka
stihov in pesmic — tvojim enaka.

Idealija:

Redki so v gaju visoki hrasti —

Fenomen:

Če jih imate, pustite jih rasti.

Idealija:

Niso te tiskali, poln si zavisti.

Fenomen:

Jaz imam moške, ne ženske obisti.

Praksa: Rada poslušam, ko pada beseda lepo vdar — na vdar. No, naprej!
Ne moreš? Posekal te je. Jezik ti je zavezal.

Idealija: Mon cher oncle ...

Fenomen: Ma chère Idealie ...

Praksa: Moj Bog, kako gosposke besede ... To je vse prijetno poslušati,
ampak mi imamo danes žanjice. Alo, dekleta! Srpe v roke! Kruhek naš
je v delu, ne pa v lepih in gladkih besedah.

Realija: Že grem. Lani smo našle prepelice v pšenici. Morda jih najdemo tudi letos.

Realija proč.

Idealija: Ali, mama, jaz bi se gotovo vžela. In pa, toliko pisarije še imam.

Praksa: Dobro, dobro. Tako lepo veliko dekle. Samo abotna ne smeš biti. Saj te imam rada in vesela sem, da nekaj znaš. Samo abotna ne biti in očeta pusti, da ga mine bolezen govorništva in politike.

Idealija: Ne bo ga minilo, ne. Politika je zanj skrivnostno razodetje.

Praksa: Kaj? Bomo videli, kdo je močnejši, ti ali jaz. Kaj praviš, Ambrož?

Fenomen:

Ti si Praksa, ti boš znala,
možu svojemu postlala
ali s trnjem — ali s cvetjem
ali z novim razodetjem.

Praksa: Seveda, z novim razodetjem. In še s kakšnim!

Tretji prizor.

Goligleb in Idealija.

Goligleb z nagačeno sovo: Idealija, Idealija! Glej, dobil sem jo. Tri mlade pujske sem obljubil učiteljevim. Ali ni lepa?

Idealija: Lep eksemplar. Dovršeno nagačena sova. Postavi jo na svojo pisalno mizo. Sova je simbol modrosti.

Goligleb: Kako? Kaj je sova?

Idealija: Sova je simbol modrosti.

Goligleb: Simbol modrosti! Kako krasno! In kako poceni je tak simbol modrosti. Tri pujske. Samo izdati me ne smeš. Praksa bi zarjovela.

Idealija: Malo več poguma, prosim. Počasi se poleže tudi njena opozicija.

Goligleb: Saj sem pogumen. Toda pri njej ne opravi bog ve kaj s pogumom. Ona je tako praktična. Ona je Praksa. Zares, najbolj primerno ime za njo.

Idealija: Zdaj pa opraviva govorniško vajo. Govor številka ena.

Goligleb: Znam ga na pamet.

Idealija: Torej, prosim.

Goligleb (govorniško): »Možje, prijatelji, ljudstvo! Kakor je vsakomur znano, leži na naši domovini mora treh strank, treh tako zvanih komponent narodove volje. To je stranka Aksonov, stranka Eksonov in stranka Uksonov. Vprašam vas, kaj so nam prinesle dobrega te tri stranke?«

Idealija: Ne krili preveč z rokami. Glas naj počasi narašča.

Goligleb: »Kdor nisi Akson, si za Aksone izmeček, kdor nisi Ekson, si Eksonom bedak, kdor nisi Ukson, si za Uksone nazadnjak in reakcionar. Spričo tega je vse naše življenje zastrupljeno. Naša družabnost se zateka v smrdljive krčme. Naša kultura je zastala kakor splašena telička na cesti pred avtomobilom.«

Idealija: Prav okusno to ni, toda plastično je.

Goligleb: »Zato so naši obrazi kakor obrazi hudobnih lakajev. Sumničimo, zavidamo... S trhle deske strankarstva bijemo brata v obraz. Resnično vam povem: — Ko smo bili tlačani, smo bili boljši!«

Idealija: Dobro, dobro.

Goligleb: »Nad nas pa dviga glavo čas, stari bog Hronos, in se ravna, da poleže ljudi in narode. En sam udarec nas utegne izbrisati z lica zemlje za vekomaj. Kdor po nevihti še ostane, bo hlapec, bo liki garjev pes, brez doma in ognjišča. Resnično vam povem, vse to utegne priti, vse to nas čaka.«

Idealija: Sijajno!

Goligleb: »Podobni smo evangeljskim devicam, tistim nespametnim, ki prosijo olja za svoje svetilke pri modrih devicah, ko je ženin pred durmi, ko je prepozno...«

Idealija: Cher, cher papa...

Goligleb: »Kadar je bila v nevarnosti sveta domovina, so se stari Grki shajali na posebnih zborih, ki so jih imenovali amfiktionije. Na teh zborih so v največji slogi odločevali o usodi grškega naroda. Storimo tudi mi tako. Jaz, Janez Goligleb, vas kličem in vas rotim in prosim: Prisegajmo slogu celokupnega naroda... Prisegajmo... prisegajmo...«

Idealija: Čestitam, vsak dan je boljše. Rojen govornik si.

Goligleb: Ne veš, kako sem srečen, da napredujem. Tu notri gori srce za narod, za njegovo slogo in njegovo srečo. Nihče me ne razume toliko, kakor ti. Premišlujem, cele noči prebedim, trepetam in se vprašujem: Ali bo moj narod srečen? Ali bo svoboden?

Idealija: Gotovo. Tvoja ideja o slogi naroda, amfiktionije, bo obseščila vse in narod se bo dvignil iz močvirja in se razgledal po novih horizontih.

Goligleb: Kako si dejala? Horic, horic...

Idealija: Horizont — horizonta — horizonti — horizontov.

Goligleb: Horizont... Kaj pa je to zopet?

Idealija: Svet pojmov je neizmeren. So besede, ki hipoma razgrnejo niz novih pojmov, da dobimo pogled, razgled, daljne vidike, široke horizonte, nove horizonte.

Goligleb: Horizonti, horizonti! Krasna beseda. Zveni kakor v žepu cekin. Neveden sem, neveden. Obupujem. Nikoli ni konca teh novih tujih besed. Te kombinacije, koncentracije, detonacije, amfiktionije, fekalije, cerealije... in zdaj še hori... kako je že?

Idealija: Horizonti.

Goligleb: Horizonti. Oh!

Idealija: Privadiš se! Poglavitno je, da se v tvojem srcu dviga, rekla bi nek faustovski nemir, iz katerega se porajajo plemenite misli. Tvoja misel o slogi celokupnega naroda je plemenita. Zato sem ti izbrala zgodovinsko besedo: Amfiktionije. Težka beseda, toda izgovarjaš jo imenitno. Ta čarobna beseda bo užgala. Narod se je naveličal strank.

Goligleb: Letaki proti Aksonom, Eksonom in Uksonom so imeli učinek. Tudi prvi in drugi proglas na narod sta imela uspeh. Najbolj so zadele v živo brošure proti posameznim voditeljem. Zastopniki vseh treh strank se mi oglašajo in predlagajo sestanek. Sam minister Bikonja se ponuja, da bi tak sestanek organiziral. Tu, čitaj.

Idealija (čita): »Vaša božanska zamisel... Narod je prisluhnil. Nujna potreba je, da se vsi sestanemo z vami in da skupaj razpravimo problem o slogi naroda. Ali ste za to, da vzamem zadevo v roke jaz? Ali ste za to, da se zastopniki vseh treh strank podamo k vam na dom na skupno

- konferenco? Če, tedaj določite dan, jaz pa vse drugo opravim. Vaš najponižnejši sluga. Minister Janez Bikonja.«
- Goligleb: Kaj praviš k temu, draga moja Idealija?
- Idealija: To pismo ministra Bikonje je pomaknilo tvojo akcijo za sto osemdeset stopinj naprej. Odgovori mu takoj. Takoj!
- Goligleb: Najbolje bo, da jih povabimo sem. Imamo dovolj prostora. Pogostimo jih.
- Idealija: Pripravimo jim tudi malo zabavo. V tvojem govoru številka ena omenjaš podobo o evangelijskih devicah. Takoj mi je vstala ideja: Kaj, če bi napisala majhno igro? Ženin bi bil simbol naše zemlje, ne-spametne device pa naše stranke.
- Goligleb: Moja draga, edina Idealija. To je imenitno. Ti si Idealija vseh Idealij. Ministru Bikonji odgovorim, da bo sestanek pri meni, recimo, zadnjo nedeljo julija.
- Idealija: Izvrstno. Do tedaj vse pripravimo.
- Goligleb: Tudi mater?
- Idealija: Tudi mater.
- Goligleb: V skrbeh sem, kako zlomiti njeno kompozicijo.
- Idealija: Kakšno kompozicijo?
- Goligleb: Kompozicijo. Praksa je proti.
- Idealija: A, si hotel reči, opozicijo...
- Goligleb: Da, tako, tako. Njeno opozicijo.
- Idealija: Ko uvidi važnost tvojega prizadevanja in dalekosežno zajame pomen tvojega dela za narod, ne bo več proti.
- Goligleb: O, da bi tako bilo. Zdaj pa moram vaditi govor številka dve. Da se pljuča navadijo, kakor si rekla, na govorjenje pod milim nebom. To je govor, katerega hočem imeti pod milim nebom. Moji agitatorji že pripravljajo ljudstvo na ta veliki govor.
- Goligleb odide s sovo.
- Idealija: Mon cher papa...

Četrty prizor.

Idealija, Realija s srpom v roki.

- Realija: Joj, draga sestrice, žanjice so zadele ob prepeličje gnezdo. V naši pšenici. Na vse strani so se razletele drobne prepelice. Bojim se, da smo jih pregnale. Bojim se, da ne bodo prepelele zvečer, ko bo mesečina.
- Idealija: Prepelice! Meni vstaja podoba... Poletna noč... Mesečina... Lahen veter brodi nad pšenico. Tedaj zaprepelijo prepelice in vsa pokrajina okrog je kakor nevesta, ki pričakuje visokega ženina.
- Realija: Če me ne izdaš, ti bom nekaj zaupala. Od kresne noči uhajam zvečer iz svoje izbe, kadar je mesečina. Ne veš, kako tiho in sladko je ponoči zunaj.
- Idealija: Naravnost veličastno... Glava se mi vrti od kolosalne ideje...
- Realija: Če me ne izdaš, ti bom nekaj zaupala. Ko sem neko noč tako ušla, sem v polju srečala kovača Martina.
- Idealija: ... zbor petih devic na desni, zbor petih devic na levi...
- Realija: Če me ne izdaš, ti bom zaupala. Kovač Martin se mi je smejal. Vzel me je na roke in me je posili poljubil... Iztrgala sem se mu in zbežala...

- Idealija: ... Nespametne device pojo ... modre odpevajo ... Mesečina ...
V polju prepelijo prepelice ... In tedaj ...
- Realija: Če me ne izdaš ... Od tistega večera ... saj me ne boš izdala? ...
se shajava s kovačem Martinom ... Nič več se ne trgam. Tako sem
srečna ...
- Idealija: ... In tedaj pride veliki ženin in si izbere nevesto. Katero?
Modro ali nespametno devico?
- Realija: Za Boga, kaj ti je? Spametuj se, ljuba sestra. Saj si Idealija,
samo spametuj se. Vsa drhtiš in vroča si.
- Idealija: ... modro ali nespametno devico, to je sedaj vprašanje. (Se
otrese). Haha, kako me je prevzelo. Goska sem, prava goska.
- Realija: Vse smo me goske. Umiri se. Ali ti je bolje?
- Idealija: Nič mi ni.
- Realija: Res nisi slišala, kaj sem ti zaupala? O kovaču Martinu sem ti
govorila.
- Idealija: Nič nisem slišala. Bila sem v sladki, najslajši grozi. Čutila sem
pri sebi ženina.
- Realija: Hvala bogu, da nisi nič slišala.
- Idealija: Teater pa jim zaigramo, gospodom politikom ga zaigramo.
- Realija: O, zdaj te razumem. Teater, gorim za teater. Pet devic na levi,
pet na desni, gospod profesor Andrej bo pa ženin.
- Idealija: Zakaj profesor Andrej?
- Realija: Srečal me je, ko sem zdajle letela k tebi. Lepo te pozdravlja.
Pravi, da si vzame cigarete, potem pa pride.
- Idealija: Moj ženin, ki sem ga začutila poprej, je čisto drug kakor pro-
fesor Andrej.
- Realija: To je zmeraj tako z ženini. Tisti, ki ga v čisti vodi gledamo, je
drugačen kot je potem resnični ženin.
- Idealija: Kako, v čisti vodi?
- Realija: Lani mi je neka stara ženica rekla, naj gledam v čisto vodo, če
hočem videti svojega ženina. Gledala sem v čisto vodo ... dolgo ... dolgo
sem gledala in sem ga res videla. Bil pa je drugačen kot je moj Martin.
- Idealija: Kateri Martin?
- Realija: Saj sem ti rekla. Moj Martin, kovač.
- Idealija: Kakšna neumnost. Ti praviš, v vodi ga gledati, jaz — v duhu
ga videti.
- Realija: To bo menda isto. Zato sem rekla, da je bil ženin, ki si ga v
duhu videla, drugačen, kot je gospod Andrej.
- Idealija: Mlad, lep, lasat, slok ...
- Realija: Tako je, kakor si napisala v pesmici: Narava snuje in prisluš-
kuje, kako je z nami dekleti ...

Peti prizor.

Idealija, Realija in gospod Andrej.

- Andrej: Dober dan, dekleta.
- Realija: Dober dan, gospod Andrej.
- Idealija: Dober dan, gospod profesor.
- Realija: V nečas prihajate.
- Andrej: Sem komu napoti?

- Realija: Niste. Toda biti morate najin ženin.
- Andrej: Vajin ženin? — Ženin obeh?
- Realija: Obeh. Moj in moje sestre ženin.
- Andrej: Ne morem doumeti. Oprostite!
- Idealija: Pusti šale!
- Realija: Vi veste, profesor, kako je zdaj pri nas.
- Andrej: Vem.
- Idealija: Papa stopa v politiko.
- Andrej: Vem, vem. Realija, Idealija, Praksa, Fenomen, vse to mi je znano. Ime Goligleb je razburkalo našo deželo. In kdo vse to vodi? Občudujem vašo voljo, prekrasna Idealija.
- Idealija: Malenkost. Moje načelo je, da je bolje uveljaviti svoje energije nesmotrno, nego poleškati v lenobnem napuhu. Papanova akcija je tako napredovala, da se nam obeta velik obisk politikov. S sestro sklepava, kako bi jim zaigrali simbolično igro o evangeljskih devicah.
- Andrej: In jaz naj vama igram vlogo ženina?
- Realija: Treba vas bo naprositi.
- Andrej: Ne poznam podobne drame. Odkod vama tekst?
- Idealija: Teksta še ni. Mislim, da bi ga napisala jaz.
- Andrej: Vem, da pišete pesmice, ne verjamem pa, da bi zmogli tudi dramatski tekst, posebno ne v kratkem času.
- Idealija: Delala bi noč in dan.
- Andrej: Od prve umetniške zaznave pa do trenutka, ko leži delo na mizi napisano, je zverinsko dolga pot. Na tej poti omahne devet in devetdeset od sto umetniških zaznav.
- Idealija: Kaj pa talent, genialnost?
- Andrej: Ob zaznavi ni ne talentov in ne genijev. Ti se prikažejo šele z dovršenim delom. Za umetniške zaznave smo sposobni vsi, prav vsi. Ako bi temu ne bilo tako, bi umetniki vseh vrst ostali brez publike.
- Idealija: Torej je umetnik tisti, ki ima dovolj jako voljo, da neko zaznavo obdela, ji da življenje in srečno dovrši.
- Andrej: Tako je. Sedi in piši, pravi Voltaire.
- Realija: Že vidim, vidva ne bosta ničesar napisala. Zdaj imam pa jaz zaznavo. Vsa sem vroča od nje... V glavi se mi vrti, rekla bi, nek faustovski nemir... Kolosalna ideja... Grem in naprosim strička Ambroža. Njemu je zaznava in izraz v verzih eno isto. Kar z rokava jih stresa. Grem po slavnega Fenomena.
- Realija proč.

Šesti prizor

Idealija in Andrej.

- Andrej: Lepa, silna, božanska Idealija!
- Idealija: Kaj vam je naenkrat, gospod Andrej?
- Andrej: Naenkrat? Že pet let hodim sem na počitnice. Že pet let vas nosim v srcu in čakam, čakam. Jaz sem bil tisti, ki vas je prekrstil v Idealijo. Vse moje življenje je v tem imenu. Vse misli mojega samotarstva se klanjajo božanskemu liku moje Idealije. Ljubosumen sem na vsako svojo kretnjo zaradi vas. Kakor senca hodim za vami in vse, kar počenjate, mi je drago in razumljivo. Ljubim vas, Idealija.

- Idealiija: Počakajte, počakajte. Morate mi odgovoriti na zelo kočljivo vprašanje. Ali ste kdaj gledali v duhu svojo nevesto?
- Andrej: Kako? Saj nimam neveste.
- Idealiija: Recimo, ali si kdaj v duhu zamišljate svojo nevesto?
- Andrej: Vedno in povsod ste mi pred očmi.
- Idealiija: Ne jaz. Ona druga, ki jo v duhu gledate. Kakšna je?
- Andrej: Vedno in povsod takšna, kakor ste vi.
- Idealiija: Ali! Ne razumete. Povem vam drugače. Kadar gledate v čisto vodo, dolgo... dolgo, in se vam prikaže dekliški obrazek, ali tedaj ne čutite, da ste ji ves blizu?
- Andrej: V čisto vodo gledati... da, že razumem. Tedaj čutim, da mi je dekliški obrazek blizu.
- Idealiija: In je tisti obrazek lepši, recimo lepši, kakor je moj?
- Andrej: Na las je podoben vašemu.
- Idealiija: Kako je to mogoče? Kadar gleda Realija v čisti vodi svojega ženina, je ta ženin drugačen, kakor njen kovač Martin. Kadar jaz gledam v duhu svojega ženina, je ta ženin drugačen kakor ste vi, gospod Andrej. Kadar pa gledate v duhu svojo nevesto vi, je tista nevesta na las podobna meni. To vendar ne sme biti.
- Andrej: Vse to je prazna igra besed.
- Idealiija: Ne, ne. Igra je v tem, da moški osvaja, dekle pa izbira. Pustite me. Vi še niste moj ženin.
- Andrej: Tepec Andrej, bedak Andrej. Zdaj imaš jasen odgovor. Ali naj kričim, besnim, ali naj bežim v gozd in si požnem kroglo v glavo!
- Idealiija: Ne, ni treba. Osvojite me, kakor je storil kovač Martin z Realijo. Osvojite me, sladko me osvojite.
- Idealiija zbeži, Andrej za njo.

Sedmi prizor

Praksa in Fenomen.

Praksa (s pošto): Računi, računi, sami računi. Čeki za davke, položnice za časopise. Sama plačila. Kaj pa je to? Račun tiskarne. Glejte, glejte. Dvatisoč dinarjev za prvi proglas na narod. Tritisoč dinarjev za brošuro: »Pogubonosno delovanje naših strank Aksonov, Eksonov in Uksonov«. Dvatisoč dinarjev za drugi proglas na narod. Tisočpetsto za letake proti Aksonom. Tisočpetsto za letake proti Eksonom. Tisočpetsto za letake proti Uksonom. Tritisoč dinarjev za brošuro: »Kdo in kaj je minister Bikonja?« Vse skupaj štirinajsttisočpetsto dinarjev. Za pet ran božjih. Draga je ta politika. Tukaj pa še opomba: »Glede tednika, katerega nameravate izdajati, velecenjeni gospod Goligleb, Vam danes sporočamo le toliko, da bi tak tednik veljal na leto okrog stoinpetdesettisoč dinarjev. Podrobnosti ustmeno.« Kakšne podrobnosti neki? Odvalili so račun, pa so ga odvalili... Račun banke: »V vaše breme: ...osemsto dinarjev za agitatorja... tisoč dinarjev za agitatorja, zopet tisočdvesto za agitatorja, skupaj v vaše breme tritisoč dinarjev.« Vidiš, Ambrož. Jaz pa prodajam petelina po trideset dinarjev, jajca po dinarju, mleko po dva dinarja in se mučim in računam, preden spravim dvesto dinarjev skupaj. On pa odvali kar cel tisočak za agitatorja. In še časopis bi rad izdajal. Stopetdeset tisoč dinarjev... Ne, tako dalje ne more več iti. Na

boben pridemo. Ločim se, pod kuratelo ga spravim, prekličem ga. Ambrož, svetuj mi vendar.

Fenomen: A, zaradi teh računov? Nič. Plačati jih bo treba. Kadar račune plačaš, jih ni več. Niso ljudje, niso živali ti računi. Kaj bi se vznemirjala zaradi računov.

Praksa: Kaj kvasiš neumnosti? Na boben pridemo, dom nam prodajo, po svetu nas poženo, berači postanemo. Ali ne razumeš? Kaj naj storim?

Fenomen: Kaj ti je storiti? Dobro večerjo napravi danes. Na primer ječmenovo kašo. Malo svinjine vmes stori dobro. Po kaši se dobro spi. Rad hodim zgodaj spat. Ponoči se zbudim in imam visoke misli. Potem gledam, kako vstaja sonce.

Praksa: Prenehaj, prosim te, prenehaj. Znorim! Človek božji, kaj nimaš ušes? Težke tisoče je treba šteti in še nam preti nevarnost, da začne Goligleb s časopisom. Za neumnosti, za prismojene bedarije, za njegovo politično sanjarstvo naj vsi propademo?

Fenomen: Saj razumem. Goligleb ne hodi v krčmo, zato stopa v politiko. Ti bi ga rada odvadila? Nič lažjega kakor to. Stori, da mu postane politika zoperna.

Praksa: Poslušam. To je bolje. To je vsaj pametna beseda. Toda kako naj ga odvadim? **Pride Starka s košem.**

Osmi prizor

Praksa, Fenomen, Starka.

Starka: Naj ne zamerijo, mati Goliglebova, učiteljevi me pošiljajo, po tiste pujske sem prišla. Očka Goligleb so jih obljubili za sovo.

Praksa: Za kakšno sovo?

Starka: Za sovo, ki je stala na omari.

Praksa: Na kateri omari?

Starka: Pri učiteljevih, na omari. Nagačena sova.

Praksa: Sova? Za koga?

Starka: Saj sem vedela, da ne bo prav. Trije pujski so le trije pujski. Sova pa je sova, še živa nesrečo nosi, kaj bi le mrtva in vsa zaprašena.

Fenomen: Sova je simbol modrosti. Zato jo je gospod Goligleb hotel imeti. Pojdi, stara. Dobila boš tri pujske, zunaj počakaj.

Starka: Pa naj nič kaj ne zamerijo, mati Goliglebova in stric Ambrož. Lepe prasce imate, to pa to. Mimogrede sem jih videla. Da bi le dobro storili. **Starka proč.**

Fenomen: Zdaj pa je višek. Zdaj pa je ogenj v strehi, kaj ne? Zdaj imamo sovo v hiši, zato bodimo modri. Bodi modra tudi ti in poslušaj mene. Goligleb pošilja po deželi plačane ljudi za svoje agitacije, pošlji koga še ti, da bo razdiral. Naši ljudje so takšni, da rajši verjamejo enemu, ki razdira, nego desetim, ki gradijo. V politiki pa je včasih en glas dovolj, da se zruši največja veličina in da utihne največje gobezdalo.

Pride kovač Martin.

Deveti prizor

Praksa, Fenomen in Martin.

Praksa: Ti si kovač Martin. Kaj bi, kovač Martin? Kar povej, kdo te je poslal in po kaj si prišel? Po kakšen simbol in s čim naj ga plačam? Hočeš konja, vola, kravo, mačko, psa?

- Martin:** Veste, mati Goliglebova, saj nisem prišel k vam. Čez prag me je zaneslo pa res nisem hotel k vam.
- Praksa:** A, ti škrjanček! Kaj pa te je zaneslo čez naš prag? Da ni kaj posebnega, Martin? Resnico govori.
- Martin:** Veste, mati Goliglebova, zasvetilo se je pri vas. Pa sem si dejal: Stopi in poglej. Da ne gori pri Goliglebovih!
- Praksa:** Gori, gori, vse gori in nori. Pa odkod si videl, da se je pri nas zasvetilo?
- Martin:** Veste, mati Goliglebova, sram me je. Kaj bi lagal. Nič nisem videl, da bi se bilo zasvetilo. Mladega, gosposkega človeka sem videl, ko je vstopil pri vas. Radoveden sem bil.
- Praksa:** Aha! Ti si torej radoveden, kdo k nam prihaja?
- Fenomen:** Profesorja Andreja je videl. Povej Martin, če bi bil ta gosposki človek starejši, ali bi ti bil tudi k nam pogledal?
- Martin:** Ne, stric Ambrož, tedaj gotovo ne bi bil pogledal.
- Praksa:** Tako, tako, ti zalezuješ naša dekleta. Povej, katero?
- Martin:** Če bi jo tisti profesor samo pogledal...
- Praksa:** Seveda, naša Anica ti je glavo zavrtela, ta Rebelija. Kako dolgo se pa poznata?
- Martin:** Od kresa sem. Govoril sem že z očetom Goliglebom in so mi rekli, da jo dobim za ženo če...
- Praksa:** Zmeraj lepše in lepše. Obljubil ti je mojo hčer, če boš delal za njega v politiki, kaj ne? Dajal ti je tudi denar.
- Martin:** Za Boga svetega, kaj pa mislite? Drugim je dajal, drugim, jaz pa delam za očeta Goligleba, ker sem navdušen.
- Praksa:** Ti si navdušen! Vidiš, Ambrož, on je navdušen. To je sramota, da mi vlačijo dekleta v politiko. Poslušaj, Martin, da mi ne prestopiš več praga moje hiše! Da mi ne pogledaš več moje hčerke Anice!
- Martin:** O — o! Reklo mi je nekaj, ko sem vstopil: Ne bo dobro. O — o! Kako me to boli, da je ne smem več pogledati... Veste, mati Goliglebova, recite, kar hočete, Anica je moja in če bi moral podkovati mesec na nebu, ga bom podkoval za njo.
- Fenomen:**
- Vsi enkrat v življenju do kraja zgorimo,
če kaj ostane, je kost zогlenela,
zato je najbolje, da mlade pustimo,
naj vsak za sebe zgori do pepela.
- Praksa:** Kaj še stojiš Martin? Glejte si ga, še pesmi bi poslušal. Pojdl, Martin.
- Fenomen:** Ostani, kovaček, le ostani. Ne bo tako hudo, ne, ne boj se. Ostani in mi povej, kaj pravi ljudstvo o Goliglebu. Ima mnogo prijateljev?
- Martin:** Ja. Eni pravijo, da je podkupljen. Drugi pravijo, da bi rad prišel do korita. Mnogi pa mu verjamejo. Strank pa so se vsi naveličali.
- Fenomen:** Kaj pa ti misliš o Goliglebu?
- Martin:** Zadavil bi vsakega, kdor bi mu rekel žal besedo.
- Fenomen:** Odslej boš zadavil vsakega, ki bo za Goligleba.
- Martin:** Motite se, stric Ambrož.
- Praksa:** Ako hočeš sebi dobro, boš zadavil vsakega, ki je za Goligleba. Pošten mladenič si, kovač si, najlepši fant v našem kraju. Če hočeš

dobiti mojo hčer, boš preganjal in razganjal Goliglebove pristaše, kakor mačka miške.

Martin: To mi pa ne gre v glavo, mati Goliglebova.

Praksa: Pomni, da imam prvo besedo jaz, kadar se bo možila moja hčer. Goliglebova politika stane mnogo mnogo denarja in pridemo lahko zaradi te politike vsi na boben. O tem govori z Anico in še sam pre-mišljuj. Gorje ti, ako se mi zameriš.

Martin: Če je tako, mati Goliglebova, se vam res ne bom zameril.

Praksa: Ti glej. Pojdi in pridi, poklicala te bom.

Martin: Iz Savla sem postal Pavel. Srečno, mati Goliglebova in stric Ambrož.

Martin proč.

Fenomen: Če bi mačka konja skotila, bi šel podkovan za peč sedet, pravi pregovor. Do ušes je zaljubljen.

Praksa: Le kaj naj počnemo s kovačem?

Fenomen: Sinu nimaš, imaš samo dve hčeri. Naša domačija je lep kos kruha za tistega, ki jo obdeluje sam. Že nekaj časa opazujem Anico in Martina. Zdi se mi, da ne bo mogoče več pogasiti. Anica je pač realna — Realija, Martin zdrav in trd kovač. Naj zapoje kladiva mladih rodov na Goliglebovini. Čuj, prihajajo. Delaj in govori, kakor da se strinjaš z Goliglebom. Ne bo ti žal. Vse drugo uredim jaz.

Praksa: Ni mi po volji, vem pa, da mora biti tako. Grem, da izročim pajske za sovo. Zdaj bom simbol modrosti nosila jaz.

Praksa proč.

Deseti prizor.

Idealija, Realija, Andrej, Fenomen.

Realija: Tukaj je! Povsod smo te iskali, striček Ambrož.

Idealija: Mon cher oncle...

Fenomen: Ma chère Idealie...

Andrej: Imamo nekaj posebno važnega. Veliko prošnjo imamo do vas, stric Ambrož.

Fenomen: Izvolite, gospod Andrej.

Idealija:

Stric Ambrož, Fenomen, ti ljubiš višave,
umetniške vedno imaš zaznave,
ti ljubiš veselje, ki mnogim je skrito,
vse lepo, vse dobro in vse plemenito.

Fenomen:

Jaz ljubim modrost zamišljenih sodov
in v kleti tišino obokanih svodov,
brlečo svetilko pod sajastim krovom
in tihe daritve vinskim bogovom.

Idealija:

Zatorej te prosimo, bodi prijazen,
napiši nam v stihih dramatsko prikazen,
poskočno, živahno, malo šaljivo,
če pa se hoče ti, tudi zbadljivo.

Fenomen:

Naša dramatika je še uboga,
idejno — estetsko pa kakor stonoga,
kajti poskusnik, toliko da kljune,
že nam tendenčne ubira strune.

Idealija:

To je moderno, tegá mi ne grajaj,
če si močnejši, pa ti razsajaj.

Fenomen:

Bolje ne videti drame do groba,
kakor poslušati dramskega snoba.

Andrej: Stojta! Vajina tekma postaje zajedljiva. To ne sme biti.

Realija: Ne stresajta verzov, ne iščita rim. Povem naravnost: Stric
Ambrož, mi te prosimo, da nam napišeš dramski prizor o modrih in
nespametnih devicah, ki pričakujejo ženina.

Fenomen: Jaz? O modrih in nespametnih devicah?

Idealija: Zakaj ne?

Fenomen: Ni kaj prida, ukvarjati se z devicami.

Realija: Zakaj ne?

Fenomen: Zato, ker nikoli ne veš, katera je modra, katera pa nespametna.

Realija: Kako se to ne bi vedelo?

Fenomen: Misliš, o devicah?

Idealija: Seveda, o devicah.

Fenomen: Hudo je z devicami...

Andrej: Zunaj v sadovnjaku smo si ogledali paviljon gospoda Goligleba.
Zgoraj v sobici bi se dalo idealno delati. Mirno je tam.

Fenomen: Vem, tam je mir.

Andrej: Vsako umetniško delo ima tri važne točke: Prvič zaznava, drugič
z zaznavo porojena oblika, tretjič volja ali energija, da delo ustvarimo
in dovršimo. Tretja točka je najvažnejša. So pisatelji, ki se dajo prosto-
voljno zapreti, da bi laže delali.

Realija: Stric Ambrož, mi bi te zaklenili v tisto izbo. Nanosili bi ti hrane.

Fenomen: Kakšne hrane?

Realija: Po želji. Pečene prepeličke, pečene račke...

Fenomen: Pečene prepeličke, pečene račke... dobro.

Realija: Vina po volji.

Fenomen: Vina po volji... dobro.

Idealija: Dali bi ti skladovnico papirja, peres in črnila.

Fenomen: Seveda. Papirja, peres, črnila...

Realija: Vrata bi zaklepali. Skozi okno tudi ne bi mogel, ker je na njem
železni križ.

Fenomen: Kaj pa strop in tla?

Realija: Hrastovina na stropu in na tleh. Brez odprtine.

Fenomen: Koliko devic?

Realija: Pet modrih, pet nespametnih.

Fenomen: Deset! Mnogo.

Idealija: Skrbeli bi za popolno tišino.

Fenomen: Seveda, kadar si z devicami...

Idealija: Časa največ osem dni.

Fenomen: Osem dni. Pečene prepeličke, pečene račke, vina po volji in deset devic. Ni slabo.

Andrej: Alegorija — balet — nekaj takega. Živ dialog. V verzih.

Fenomen: Morda takole:

Me smo device modre,
imamo dolge kodre,
nobena ni bolja
in nima več olja —
naša lučka mirno gori...

Potem plesna figura in muzika: Bum!

Idealija: Izvrstno! Fenomenalno!

Andrej: Dobro zadenete tisto, kar imenujem pravilno zaznavo.

Fenomen: Profesor, ali veste koliko recenzentov, lažiesejistov in drugih črnih piskaral pride v vseh literaturah na enega resničnega pisatelja?

Andrej: Resnično, povsod mrgoli recenzentov.

Fenomen: Ne veste? Za liriko — dvestotisoč. Za prozo — tristotisoč. Za dramatiko — pol milijona recenzentov in še nekaj tisoč piskaral, da ne govorimo o drugih toponosih praznoglavcih, ki se imenujejo kritiki.

Andrej: V vseh naših književnih revijah —

Fenomen: — dviga ta bagra impotentnih loparjev svoje drzne glave in deli z visokega stola samozvancev milosti ali graje —

Andrej: Prosim, ne polemike...

Fenomen: — ter kremži pri tem sladunjavo — humano — pikro in neskončno glupo svoje debele gobce, kakor tisti konj, ki poleti po vroči Ljubljani pivo razvaža —

Andrej: Toda, gospod Fenomen, vendar ne boste primerjali konja...

Fenomen: — češ, vsi, ki ste žejni, znajte, to nebeško hladilo vozim jaz...

Andrej: Izredno ostro se izražate.

Realija: Striček Ambrož, pusti recenzente. Iztresi rajši nekaj še za nespametne device.

Fenomen: One so kakor naši recenzenti:

Me smo device nore,
kdo nam le kaj more,
vsem se nastavljamo,
olje zapravljamo,
s tujo svečavo svetimo si...

Potem nekaj plesnih figur in muzika: Bum!

Andrej: Zdaj pa še ženin. Kako bi vi opisali ženina?

Fenomen: Ženin je vedno žalostna prikazen. Ženin, to je tragika, zakaj on nikoli ne ve, ali dobi modro, ali nespametno devico.

Andrej: Torej pristanete?

Fenomen: Na prisilno delo, na pesniški kuluk? Zakaj ne. Pristanem.

Idealija: Realija, pripravi izbo za pesnika. Z delom začnemo jutri. Ti pod ključem, Fenomen, jaz na svobodi. Ti ob polni mizi, jaz ob postu in v plamenih svete inspiracije.

Realija: Srečna naša hiša, kako imenitna boš! Poleg velike politike bo v tebi zacvetela tudi žlahtna poezija.

Andrej: Na delo torej. Idealija in Fenomen. Zavedajta se težavne naloge, zakaj evangeljski motiv o modrih in nespametnih devicah, je v resnici pesniški in samo pesniški problem.

Idealija: Mon cher oncle...

Fenomen: Ma chère Idealie...

Enajsti prizor.

Prejšnji, Goligleb in Praksa.

Goligleb: Idealija! Vsi me čujte! Oh!

Idealija: Kaj se je zgodilo?

Goligleb: Moja ljuba, moja edina žena.

Andrej: Ves žarite od veselja.

Fenomen: Morda je mačka konja skotila...

Goligleb: O Fenomen! O Andrej! Še več, še več. Prava konsternacija.

Idealija: Mama, kaj ti nosiš sovo?

Praksa: Sedaj nosim sovo jaz.

Goligleb: Kakšna kombinacija! Prekrasna koncentracija.

Praksa: Mir. Vsi morate vedeti in znati —

Goligleb: Ah, ta njen stentorski glas!

Praksa: — da se od današnjega dne strinjam s svojim možem v vsakem oziru. Kar sem jaz, to je on.

Fenomen: Kar je žena, to je mož, tako je rekel svet' Ambrož.

Praksa: Ko stopa med velmože in druge silne stremuhe našega naroda, mu jaz kot njegova zvesta družica ne bom delala nobenih ovir in očitkov, temveč mu dovoljujem —

Goligleb: Ah, ti moja zlata Praksica...

Praksa: — in bom sama izplačevala vse potrebno za razne simbole njegove modrosti, kakor tudi tiskarno in politične bankete.

Goligleb: O Bog, velika je milost tvoja.

Praksa: Zato pa stavim dva pogoja. Goligleb mi mora slovesno obljubiti, da me ne bo preziral in da ne bo ošaben, ko se bo vozil veličastno po cesti, ko mu bo ljudstvo viharno ploskalo in ko bo iz avtomobila stegnil voditeljsko desnico...

Goligleb: Kadar bom najvišje, boš tudi ti z menoj povišana...

Praksa: Drugi pogoj pa je, da se Goligleb odpove vsem političnim strastem, enkrat za vselej, čim doživi prvo razočaranje in prvi neuspeh v politiki.

Fenomen: To je potrebno, ker skušnja uči, da silijo v ospredje najbolj tisti, ki jih dobijo v politiki največ po glavi.

Goligleb: Slovesno obljubim. Prisegam. To je najlepši dan mojega življenja. To je začetek pravih amfi - kti - o - nij. Sloga doma, sloga v družini, je začetek sloge v narodu. Moj govor številka ena dobi sedaj novo črto. Prosim poslušajte (govorniško): Možje, prijatelji, ljudstvo! Kaj mislite, kaj pravite? Kaj smo res mi, narod od Triglava do Jadrana in dalje do Helesponta, bili interesantni samo tako dolgo, dokler smo v zgodovini rogovilili kot lačni sužnji? Ali pa še imamo v sebi silo, da se dvignemo iz močvirja strankarstva in zletimo kvišku v amfiktionije, k novim daljnim horizontom? Jaz, Janez Goligleb, jih slutim ter vam kličem: Horizonti, odprite se! Horizonti, odprite se!

Vsi ploskajo.

Z a v e s a.

Copyright by
Dr. Anton Novačan
Šmarjeta p. Celje.

Vse pravice pridržane.

AMFIKTIONIJE
ALI
JANEZ GOLIGLEB

KOMEDIJA V ŠTIRIH DEJANJIH — ANTON NOVAČAN

DRUGO DEJANJE.

Nove osebe v tem dejanju.

Janez Bikonja, bivši, sedanji in bodoči minister.

Dva Goliglebova agitatorja.

Goliglebov paviljon v sadovnjaku. Spodaj Goliglebov kabinet. Zgoraj pesniška izba za Fenomena, ki je do kraja dejanja prisoten, zdaj skrit, zdaj pri oknu z železnim križem.

Prvi prizor.

Realija, Fenomen.

Realija: Striček, striček!

Fenomen: Kaj je, srček?

Realija: Hočeš jabolko? Prva letošnja jabolka so. Prestrezi. Uh, kako si neroden. Roko ven pomoli, še bolj. Ko ti prileti jabolko pod dlan, stisni prste. Dobro. Še enega. Dobro. Še enega. Še...

Fenomen: Počasi. Zdaj imam dovolj.

Realija: Smiliš se mi, striček. Pa, saj je danes zadnji dan.

Fenomen: Hvala Bogu! Dovolj mi je poleškanja.

Realija: Zakaj poleškaš, zakaj ne pišeš? Si kaj napisal?

Fenomen: Tako, tako. Kaj pa je napisala Idealija?

Realija: Če ti nisi, ona že ne bo. Zapira se, skoraj nič ne jé, in bleda je. Napisala pa še ni niti ene vrste. Po papirju čorglja. Nekaj takega kakor veliko črko A.

Fenomen: Aha!

Realija: Striček, zakaj si rekel: aha? Jaz vem, zakaj. Zato, ker misliš, da je zaljubljena v gospoda Andreja. Veš kaj, tudi jaz mislim, da zato piše veliki A.

Fenomen: Kdo pa je zadnjič izpisal vsa okna z veliko črko M?

Realija: Jaz že ne. Če sem kaj čakala in če je bil veliki M, je ta nerodna črka pomenila... čakaj, da se spomnim... že vem — črka M je pomenila Marijo.

Fenomen: Ni bil morda Martin?

Realija: Ja, ja, prav imaš, striček. Martina sem mislila. Pogledala sem slučajno v pratiko in sem našla svetega Martina. Tako smešen je v pratiki... gosko ima.

Fenomen: Seveda ima gosko. Kdo pa je tista poredna gos?

Realija: Striček...

Fenomen: Kaj je, srček?

Realija: Prošnjo imam.

Fenomen: Mati te je oštela? Kovača Martina ti brani?

Realija: Prosim, prosim, striček, pomiri mamico. Govori dobro besedo za mene, za naju... Če pa mama ne bi hotela, tedaj bodi hud in ji reci, da Martina ne pustim in da postanem naravnost nespametna devica.

Fenomen: Prav, prav, vse uredim. Zdaj pa ti prestrezi.
Realija: Reci mamici, da bom šla v vodo, ne, reci ji, da se luga napijem...
Fenomen: Prestrezi. Odnese to pismo na pošto.
Realija: Kako debelo je!
Fenomen: Oddaj ga priporočeno.
Realija bere naslov: »Narodnemu gledališču...« A, že vem, za kulise prosiš in za šminko. Napisal si, gotovo si napisal.
Fenomen: Molči. Nikomur ne pokaži, takoj pismo odnesi.
Realija: Kar v kljunčku ga odnesem. Kakor tiček zletim.
Fenomen proč od okna.

Drugi prizor.

Idealija, Realija, Andrej, Fenomen.

Realija: Striček, — ona je tu.
Idealija: Tiho! Ne slišiš, da smrči. Ne smemo ga buditi.
Realija: Kaj pa, če ne spi, če se je potajil?
Andrej: Čemu tak strah pred njim? Mi moramo vedeti, ali je napisal ali ne. Danes je zadnji dan.
Idealija: Ti si mu nosila hrano. Gotovo si videla kaj popisane na mizi.
Realija: Navadno leži na divanu. Kadi svojo pipico in gleda v strop.
Debele, debele žile ima na čelu.
Idealija: To pomeni, da naporno misli...
Andrej: Po tleh ste pogledali? So pisatelji, ki kar po tleh nasteljejo rokopise.
Realija: Papirja je kakor listja v gaju.
Idealija: Nič popisane?
Realija: Kaj jaz vem.
Andrej: Kar pokličimo ga.
Idealija: Toda obzirno, ne preglasno.
Andrej: Stric Ambrož! Feno-men, Fenomen!
Fenomen ob rešetki: O, gospod estet!
Andrej: Dejal je estet... Dovolite, dragi stric Ambrož, da vas vprašamo, kako se vam godi.
Fenomen: Kakor na novo ustanovljeni akademiji. Smrčim.
Andrej: Gotovo slutite, zakaj vas motimo. Vedeti moramo... saj veste, zadnji dan je danes.
Fenomen: Hvala Bogu! Kar naspal sem se te dni. Trikrat se mi je sanjalo, da sem bil ban, enkrat pa minister.
Idealija: Cher, cher oncle... Ali si kaj — napisal?
Fenomen: Si ti kaj napisala?
Idealija: Postila sem se — nič. Prebedela nekaj noči — nič. Nobene inspiracije. Niti ene device nisem videla v fantaziji. Upala sem, da me naenkrat zgrabi in da napišem... Nič. Vse sivo, prazno, pusto je v meni.
Andrej: Ne jokajte, draga moja Idealija.
Fenomen proč od okna.
Realija: Vedela sem, da ne boš ničesar napisala. Takole se repica sadi, takole korenček strže... Prej pa: Glava se mi vrti od kolosalne zamisli... Pet modrih devic na desni... pet nespametnih na levi... Modre pojo, nespametne odpevajo. Tedaj pride ženin... in ti se mi zdaj cmeriš.

Andrej: Prosim, niti besede več. Ne rogate se sestri, to res ni lepo.
Realija: Takole se repica sadi, takole korenček strže... Da ni napisala, ste pa krivi vi, gospod Andrej.

Realija proč.

Idealija: Takšna sramota. Fenomen ni napisal, jaz nisem napisala.

Andrej: Otrite si solze, moja draga, edina Idealija, tu vzemite robec.

Fenomen ob oknu.

Fenomen: V mojih letih smo takšne solzice zobali slastno kakor vinske jagode, gospod estet.

Andrej: Prosim, prosim vas... krč vas drži, najbolje, da greste in ležete.

Idealija: Kakšna sramota, o Bog, o Bog! Vsega ste krivi vi... Vsega — vi, le vi!

Andrej: Pa zakaj, vraga, naj bi jaz bil kriv?

Idealija: Žal mi je, da sem rekla: Osvojite me. Žal mi je, da sem to rekla o belem dnevu. Tedaj je prišla vmes Realija... zato niste niti mogli. Morali bi me osvojiti ponoči, v mesečini, ko prepelijo prepelice. Na to sem mislila... Zato nisem mogla napisati. Vi ste krivi...

Andrej: Kaj ste vi še tak otrok?

Fenomen: In vi, gospod estet, še tak bedak?

Idealija: Kaj ni spregovoril Fenomen?

Andrej: Strela božja! Stran odtod. Če nočete, vas kar odnesem. Tako mi je, ko da zija ves svet na naju...

Andrej dvigne Idealijo.

Idealija: Pa ne v hišo... Mama bi videla. Tu na desno so travniki... k hudourniku...

Andrej z Idealijo proč.

Fenomen: Zavedaj se, mož, zavedaj se,
ko si osvojil njeno srce,
da bo izvoljenka kakor ti
plen sladostrastja tihih noči.
Bodi usmiljen in dober z njo,
sebe spoštuj — in njeno telo,
kajti oba zagrne mrak,
če je v ljubezni mož bedak.

Fenomen proč.

Tretji prizor.

Goligleb in Fenomen.

Goligleb pride iz kabineta: Kdo me moti v mojih globokih meditacijah? Kdo neprestano stopica tu okrog? Gorje človeku, ki misli. Vse ga moti. Tu — postaviš prvi steber svoje misli, tam postaviš drugi steber svoje misli, ko pa hočeš vezati oba, tedaj naenkrat šešk... šešk... šešk po pesku in jošk — jošk — jošk po travi, kakor da bi gomazele žabe. No, pa saj ni res nikogar. Fenomen gori spi, srečna kreatura, poprej je hrkal. Kaj, če bi se zopet malo vadil, ponovil najbolj jedrnate stavke iz svojega govora. (Govorniško.)

»Vprašate, kaj je moj socialni program? Moj socialni program je — kmet. Meščan pritisne na gumb in že mu je ustrezno. Delavec ima socialno zakonodajo in svoja velika gesla. Le kmet, poljedelec, nima ničesar, nima nikogar, razen sebe. Kdo vpraša, kako mu gre na stare dni, ko

obnemore in obvisi kot berač na lastni zemlji? Kdo pazi na račune advokatov, zdravnikov, duhovnikov, apotekarjev in vseh drugih, ki kmetu strižejo volno? Jaz sem vse to temeljito premislil in pretehtal in našel, da napoči naši domovini in vsemu človeštvu zlati vek šele tedaj, ko bo mleko dražje od vina...»

Fenomen ob rešetki: Hahaha! Mlečna steklenka. Cucelj. Kakor plinska maska, čez rame na jermenu viseč mlečni cucelj... Hahaha!

Goligleb: Čudim se, Fenomen. Toliko sveta si obhodil, človeka in njegovih potreb pa nisi spoznal. Vsaj doma bi to storil.

Fenomen: Motiš se, Goligleb. Kar tebe danes dviga in skrbi, je dvigalo in skrbelo tudi mene. Srečen narod — zadovoljen narod! Sloga naroda — blaginja človeštva! Tudi jaz sem imel velika gesla in svoje srčne rane... Ne le v politiki... Od vsega sta mi ostala samo še smeh in porog.

Goligleb: Socialen nisi, socialen.

Fenomen: Če znači biti socialen, da se valjaš z vsako svinjo po blatu, tedaj res nisem socialen.

Goligleb: Svet je poln takšnih mizantropov kakor si ti. Kdor ne čuti več za svojega bližnjega... Kdo ti more biti pri srcu, če ne tvoj bližnji?

Fenomen: Pri srcu si mi ti in moja sestra, tvoja dobra ženka, pri srcu sta mi tvoja dva otroka. Še mi je pri srcu ta moj rojstni kraj. Upam pa, da se ne pogrezne, dokler živim.

Goligleb: Me veseli, me veseli... Kaj misliš o politiki?

Fenomen: Ali si gledal kdaj, kako norci šah igrajo? Jaz sem jih videl. To je politika.

Goligleb: Meniš, naše stranke Aksonov, Eksonov, Uksonov? To je res. Kakor norci so, ki igrajo šah. Toda pravi politik...

Fenomen: ...je tisti, ki presedi sto let na nočni posodi, globoko preverjen, da služi človeštvu in domovini — in ni razočaran, tudi po sto letih ne.

Goligleb: Sto let... to je obupno.

Fenomen: Da se popravim. Pravi politik se rodi vsakih sto let eden, vsakih tisoč let pa politikant, ki pride do spoznanja, da ni za politiko.

Goligleb: Kako ocenjuješ ministra Bikonjo? Ti veš, da ga za danes pričakujemo. Zdi se mi, da sta bila sošolca.

Fenomen: Bila sva sošolca. Pazi pa, da te ne premami s svojim jezikom. Sporoči mu od mene tole:

Dve vrsti možgan
rodi in razvija naša stran.
Prvi skrbe, da nisi pogan,
da pišeš verze noč in dan,
da nisi na srcu, na žepu bolan,
da si po smrti prav pokopan...

To je naloga drugih možgan:
Da si med sabo lažemo,
da si obraze mažemo,
da si jezike kažemo...

Treba nam je tretjih možgan:
Da preskočimo alpska obzorja

da si poiščemo pot do morja,
da izgradimo vasi in mesta,
da nam bo gladka do kruha cesta,
da oživimo mrtva bogastva,
da se otresemo slepega jastva,
nizke zavidnosti in sovraštva,
béraštva, prostaštva in velikaštva...
Možje, Bikonje, na plan, na plan,
treba nam je še tretjih možgan.

Goligleb: Stoj, Fenomen. Zdaj vidim, da si tudi ti za slogo naroda, za amfiktionije.

Fenomen: Ne, nisem.

Goligleb: Ti imaš samo možgane. Srce se ti je posušilo, zato ne moreš biti navdušen. Tudi vere nimaš, upanja ne, ljubezni ne občutiš.

Fenomen: Verovati nad sebe, upati pod sebe, ljubiti skopo in z oderuškimi obrestmi — to je moje geslo. Glej, Goligleb, tvoji klijenti prihajajo.
Fenomen proč.

Četrty prizor.

Goligleb, Martin, Dva agitatorja.

Martin: Oče Goligleb, minister Bikonja je tu.

Goligleb: Naj malo pričaka.

Martin: Z avtom se je ustavil in si ogledal novi most. Ljudje vro skupaj, da bi ga videli.

Prvi agitator: Zelo prijazen je. Vsakemu roko poda, vsakemu vse potrdi.

Drugi agitator: Vprašal je, kako napreduje regulacija našega hudournika. Vašo ženo pa je vzel na avto in se odpeljal ž njo do hudournika.

Goligleb: Glejte, glejte. Le počasi, prosim. Minister Bikonja prihaja, da se dotakne s čelom naših nog. Naj se nihče ne vznemirja, prosim. Bikonja je izrazit ekson. Strankar. Mi to pobijamo, torej je naš nasprotnik. Rajši mi poročajte, kako se pripravlja ljudstvo za naš veliki shod pod milim nebom? Kakšno je zanimanje in koliko jih pride?

Prvi agitator: Ljudstva bo kot listja in trave. Iz mnogih krajev pridejo na vozovih, z zelenjem in cvetjem ovenčanih.

Goligleb: Ali ste izbrali reditelje? Ob takšni udeležbi ljudstva bo treba najmanj nekaj sto rediteljev.

Prvi agitator: Seveda, seveda. Izbrali smo jih že.

Drugi agitator: Kdaj pa dobimo letake? Da jih nalepimo in razdelimo še pred shodom?

Goligleb: Tiskamo bele in rdeče letake. Ako dosežemo slogo strank na sestanku tukaj pri meni, tedaj dobite povelje, da nalepite bele letake. Ako pa bodo gospodje trmasti, jim napovemo neizprosno borbo in nalepimo rdeče letake. Hidri strankarstva je treba streti glavo.

Prvi agitator: Tako je! Živio naš vodja Janez Goligleb!

Drugi agitator: Živio naš slavni vodja!

Goligleb: Imeti moramo tudi svojo himno, svojo koračnico. Amfiktionije ali pokret za slogo naroda bi bil brez pesmi, brez svoje koračnice mrtvo-rojen otrok. Že modrost starih državnikov priporoča pesem in glasbo, da se narod laže navdušuje. Francoska revolucija je rodila mogočno marse-

ljezo. Bolgari imajo na primer himno: »Šumi Marica...« Zato sem po dolgem in zrelem preudarku našel za nas star, lep, domač napev: »Lepa si, lepa, roža Marija!« Ali ni krasna ta pesem? Saj jo poznate!

Prvi agitator: Vsi jo poznamo in pojemo.

Goligleb: Dokler ne zložim primernega besedila na ta napev, jo bomo prepevali kar po starem: »Lepa si, lepa, roža Marija...« Zakaj pa tudi ne! Politika narodne sloge mora biti gibčna, mora predvsem priznavati narodu, kar je njegovega. Sedaj pojdite. Do večera pa zopet pridite. Utegnem vam dati nova navodila.

Drugi agitator: Prosim, povejte nam še, kako mislite, da bodo tekli dogodki?

Goligleb: Tvoje vprašanje je dostojno voditelja, ki mu ga zastavljaš. Tako je treba govoriti z voditeljem. Voditelj ti odgovarja: Tekle bodo stvari in se razvijale kakor bom jaz hotel. Za danes — velik pogovor z mogočnim ministrom Bikonjo. Potem konferenca z voditelji naših strank. Potem pa shod, naš veliki shod, na katerem bomo strli hidri strankarstva glavo.

Prvi agitator: Živio naš hrabri vodja Janez Goligleb!

Goligleb: Ne kličite zdaj. Klicale bodo urnebesno množice srečnega ljudstva, ko se prikažem na ovenčanem odru... Tebi, Martin, pa sem namenil nadvse častno nalogo. Ti boš moj telohranitelj. Vsem velikim možem strežejo po življenju. Utegne se najti pijanec ali podla prodana duša... Čim opaziš, da se kdo sumljivo vede, tihotapsko meni približuje ali orožje pokaže, lop! — po njem, kar po glavi ga udari, kajti komur si glavo razorožil, si ga tudi zvezal na rokah in nogah. Saj sem vedno pripravljen umreti za domovino, dati življenje za vas vse, toda poginiti kakor zadavljena mačka, to pa ne... Kaj bi bilo z mojo idejo brez mene? Vodja mora ostati živ.

Prvi agitator: Vodja mora ostati živ!

Drugi agitator: Živio naš vodja Janez Goligleb!

Goligleb: Martin, imeti pa moraš tudi pomočnike. Izberi si zanesljive in močne mladeniče. Zavedaj se, kako visoko te odlikujem, ko tebi zaupam svoje življenje. Oči vsega naroda bodo uprte vate in zgodovina bo zabeležila tvoje ime. Zdaj pojdite!

Prvi agitator: Treba nam je denarja...

Drugi agitator: Z ozirom na pomen in važnost velikega shoda... treba to... treba ono...

Goligleb: Vem. Počakajte.

Goligleb proč.

Peti prizor.

Dva agitatorja, Martin in Realija.

Prvi agitator: Radoveden sem, koliko bo odrinil.

Drugi agitator: Zakaj nisva rekla: Vsakemu tisočak? Kravo je treba molzti, dokler ima mleko.

Prvi agitator: Seveda, na tistem shodu bo itak konec njegove slave. Iztisnimo od njega, kolikor se da.

Drugi agitator: Dobil jih bo po glavi, da si zapomni, kdaj je hotel igrati narodnega voditelja.

Prvi agitator: Aksoni zbirajo svoje udarnike... Tudi Eksoni in Uksoni se gibljejo... Zvedel sem, da Aksoni plačajo po dve sto, Eksoni tri sto za razbijanje shoda. Uksoni pa dobijo barabe zastonj.

Drugi agitator: Veš kaj? Zaupno ti povem, da sem prejel že nekaj od Aksonov in Eksonov. Dobro bi bilo... Stopiva malo vstran...

Dva agitatorja stopita na stran v živem razgovoru.

Pride Realija.

Realija: Martin, samo eno besedo.

Martin: O, Anica! Zvezda moja, ti moje vse na svetu...

Realija: Ne bodi žalosten. Ne delaj si skrbi zaradi mame. Govorila sem s stričkom. Stric Ambrož mi je obljubil. On je pameten, on bo vse izgladil.

Martin: Ne verjamem. Jaz sem le reven kovač, vi pa tako imenitni, da vas ministri obiskujejo. Zakaj, zakaj sem te moral srečati...

Realija: Rekla sem stričku, da bom postala nora devica, da bom v vodo šla, da se bom luga napila, če...

Martin: Nikar! Rajši izginem jaz. Culico povežem, čez hribe in doline se podam...

Realija: Ne, ne smeš! Ti si moj in jaz sem tvoja, kdo naju more ločiti? Pogumen bodi...

Goligleb prihaja. Realija proč.

Šesti prizor.

Goligleb, dva agitatorja in Martin.

Goligleb: Tu je denar. Glede na važnost dneva... sem dal nekaj več... Ti, Martin, pa še ostani...

Prvi agitator: Čedni denarci, čedni denarci... Živio naš voditelj Goligleb!

Drugi agitator: Zares, čedni denarci! Potrudimo se.

Oba agitatorja odhajaje: Živio naš slavni, naš nezmotljivi voditelj Janez Goligleb.

Goligleb: Živela sloga naroda!

Dva agitatorja proč.

Sedmi prizor.

Goligleb in Martin.

Goligleb: Kaj je s teboj, Martin? Ves čas posedaš na kamnu in pre-mišljuješ? Mar te plaši naloga, ki sem ti jo namenil?

Martin: Tisto, da se bojim, mislite? Strah me pa ni, oče Goligleb.

Goligleb: Ti boš moj vrli, moj hrabri telohranitelj.

Martin: Daj vam Bog dolgo življenje, oče Goligleb.

Goligleb: Veliki možje imajo svojo usodno zvezdo.

Martin: Majhni tudi. Jaz to najbolj občutim.

Goligleb: Povej odkrito, če ti ni kaj po volji, določim drugega.

Martin: Življenje vam bom že varoval. Še kako vas bom stražil! Toda meni, meni bo počilo srce... Mati Goliglebova so proti...

Goligleb: Tisto zavoljo dekleta misliš? Ne boj se. Anica bo tvoja.

Martin: Res, očka Goligleb? Zdaj pa sem spet postal iz Pavla Savel.

Goligleb: Kdaj si bil Savel, potem Pavel, da si zdaj zopet Savel?

Martin: Šlo je naprej, potem nazaj, zdaj pa gre spet naprej.
Goligleb: Samo da gre naprej in da si zadovoljen. Pojdi zdaj.
Martin: Še to bi vas prosil. Ne verjemite tem agitatorjem. Oni jemljejo denar od vas in tudi od drugih strank.
Goligleb: Kdo ti je to natvezil? Tako izprijenih ljudi ni na svetu.
Martin: Pa je le res, očka Goligleb.
Goligleb: Ni res, ne more biti res.
Martin proč.

Osmi prizor.
Goligleb in Idealija.

Idealija: Papa, papa! Gospod minister Bikonja nas je obiskal. Mama ga je peljala k hudourniku. Srečali smo se tam.
Goligleb: K hudourniku ga je peljala?
Idealija: Prosila ga je tam, da bi že enkrat dokončali tisto dolgotrajno regulacijo našega potoka.
Goligleb: Vidiš lisičko, kako je praktična. Res, Praksa. To mi ni prav.
Idealija: Da ga je prosila, to tudi meni in mojemu Andreju ni prav...
Goligleb: Tvojemu Andreju?
Idealija: Mislim profesorja Andreja, našega prijatelja.
Goligleb: A tako... Če pride Bikonja, kar sem na vrt ž njim. Jaz sem pripravljen.
Idealija: Gospod Andrej misli, da bi bilo dobro... in tudi jaz mislim, da bi bilo dobro...
Goligleb: Kaj mislita, da bi bilo dobro?
Idealija: Da te opozoriva na neke posebnosti iz velikega sveta, kamor kot minister spada — hočeš nočeš — tudi gospod Bikonja.
Goligleb: Kaj je treba več: On meni dober dan — jaz njemu dober dan!
Idealija: To ni vse. So zvižace v kretnjah, pogledih... Pomisli, on je minister. Mala neprevidnost in odkriješ mu svojo slabo stran, kamor ti zasadi... tako rekoč... strupeno sulico...
Goligleb: Kaj so ministri morilci?
Idealija: Na splošno ne. Toda ti nisi vaju velike družbe, kjer nastavlajo pasti, te zvežejo s tankimi nitkami kakor pajek mušico, da sam ne veš kdaj.
Goligleb: Da bi me kakor pajek mušico? Zakaj pa imam cel arzenal učenih tujih besed? Vržem mu v obraz vse tiste konsternacije, koncentracije, detonacije, anomalije in fekalije... in če to ne zadostuje, mu potisnem glavo v vroče horizonte... kakor v vrelo mast!
Idealija: Dovolj, dovolj. Ne izgubljam časa. Nemudoma z menoj. Prosim, želim, zahtevam. Da te vsaj malo, malo pripravimo na ministra.
Goligleb, oponaša: Ko pride — mu roko podam — hladno z visokega — potem mu namignem milostno, naj se vsede... Potem...
Idealija: Oh, papa, cher papa, prosim te, pojdi z mano, da ne bo polomije.
Goligleb: Kaj je to polomija?
Idealija odvede Goligleba.

Deveti prizor.

Bikonja in Praksa.

- Praksa: To pa je Goliglebov paviljon. Uredil si ga je po svoje. Glejte, še radio si je postavil pod napuščem.
- Bikonja: Vidi se, da je Goligleb pravi politik. Hoče imeti mir za svoja globoka premišljevanja. Tudi jaz sem tako začel.
- Praksa: Tudi vi, gospod minister? Imeli ste paviljon, skakali po dvorišču, imeli govorniške vaje, veliko denarja izdajali in svojo ženo prekrstili v Prakso?
- Bikonja: Tudi, tudi. Namreč, to so tenke reči. Vsak opravi po svoje. Ne rečem, da bi ne bil imel paviljona in ne delal govorniških vaj, toda svoji ženi nisem dal nobenega imena. Berem sicer mnogo pisateljev, najrajši prebiram nemškega pisatelja Sofoklesa, ki je spisal poleg številnih romanov tudi nekaj šaljivih iger.
- Praksa: Vidi se, da mnogo znate. Vaša gospa vam gotovo ne more slediti.
- Bikonja: Je že mrtva.
- Praksa: Oh, vi ste torej vdovec?
- Bikonja: Vdovec, vdovec, še več, vdovi vdovec sem. Ko gledam ženice drugih mož, mojih vrstnikov, tiste dobre ženičice okrog štirideset, ki imajo tako oble komolce kakor vi, gospa... res, kako dobro se držite, gospa Goliglebova! Tako mladostni ste, polni tajinstvenega ognja...
- Praksa: Kaj ste hoteli reči? Ko vidite žene drugih mož...
- Bikonja: Veste, gospa, mi politiki smo raztreseni... Ne vem, kaj sem hotel reči. Vem pa, da me ob pogledu na vas prešine, kakor pravijo pesniki, neka sladka groza...
- Praksa: Kaj vas rado zebe?
- Bikonja: Ali me ne razumete? Kako sem nesrečen, ker me nočete razumeti. Za vaše prijateljstvo prosim... za dovoljenje, da se nagnem malo k vam, da vam v oči pogledam in da vas povprašam ognjeno kakor mladenič dvajsetih let...
- Praksa: Kaj me hočete vprašati?
- Bikonja: Če bi vam bilo po volji, namreč, če sem vreden vaše velike pozornosti, da se skupaj popeljeva z avtom v bližnje mestece, kjer utegneva preživeti nekaj sladkih uric... v spominih na vulkanska tla naših dvajsetih let... Moj avto je hiter... (Fenomen zgoraj zagodrnja). Kaj nisva sama? Kaj imate tam gori? Je nekdo tam?
- Praksa: Tudi jaz sem nekaj slišala. Mislila sem, da prihaja moj mož. Veste, gori imamo zaprtega starega krokarja.
- Bikonja: Lejte, lejte! Ali tudi zna govoriti?
- Praksa: Zna, celo v verzih govori.
- Bikonja: Vi ste duhoviti, gospa. Ti travniki okrog so vaši? Kaj pa je tam na kraju žive meje? Nekaj rjavega vidim.
- Praksa: Hudournik je tam. Ne zamerite, gospod minister, da zopet ponavljam. Ta nedokončana regulacija, to je največja bolečina našega kraja. Dragocena zemljišča nam propadajo. Že tri leta nadlegujemo oblasti. Pa vedno stara pesem: Ni kreditov!
- Bikonja: Fraze, fraze, gospa Goliglebova. Ni kreditov! Bomo videli, če ni kreditov. V osmih dneh bodo tamkaj zapele lopate. Dovolite, da si zapišem.

- Praksa: Zelo vam bomo hvaležni, če dosežete.
- Bikonja: Potrudim se, gospa, resnično da! Za vas storim vse na svetu. Ali imate morda še kakšno željo, velecenjena, lepa gospa...?
- Praksa: Moja edina želja bi še bila... toda tega vi ne bi mogli...
- Bikonja: Prosim, prosim, samo recite.
- Praksa: Da bi Goligleb zapustil to nesrečno politiko, ki nas toliko stane. Bojim se za domačijo.
- Bikonja: To ne bo lahka stvar. Po zanesljivih informacijah ima Goligleb precej pristašev. Veste kaj, gospa? Ali je vaš mož častihlepen?
- Praksa: Bolj kakor pameten.
- Bikonja: Imam idejo. V senat ga spravimo.
- Praksa: Za senatorja je treba precej sposobnosti.
- Bikonja: Kaj še! Kdo vpraša v politiki po sposobnosti! Pogledjte mene! Vam je prav senat? Tam bo našel svoj mir in lahko enkrat na leto kihnil ali celo zakašljal. Ste za senat? Si naj zapišem?
- Praksa: Pa si še to zapišite, prosim.
- Bikonja: Tako. Janez Goligleb... senat... Storiti potrebne korake, da pride v senat. Tako, zapisano je.
- Praksa: Hvala vam, gospod minister. Zares, dober človek ste.
- Bikonja: Toda tudi vi morate biti dobri, gospa, tudi vi... Ne pozabite na mojo vročo željo... Majhen izletek... Všeč so mi ženičke okrog štirideset... Ljubim...
- Praksa: Goligleb prihaja.

Praksa proč.

Deseti prizor.

Goligleb, Bikonja, Fenomen.

- Bikonja: Čast mi je...
- Goligleb ves suveren: Vi ste —
- Bikonja: Minister Janez Bikonja.
- Goligleb: Sedite.
- Bikonja: Izredno me veseli, da spoznam moža, ki je vrgel gorečo baklo novega navdušenja med naše ljudstvo, ki je zaslovel po vsej deželi, da že ponekod matere svojim dojenčkom o njem prepevajo, sem hotel reči, da že ponekod, da se tako izrazim, slavno ime Janeza Goligleba, voditelja, idealnega začetnika, oziroma iniciatorja velike ideje okrog ljube amfiktionije iz stare babilonske zgodovine, poznajo, kakor se sliši, sem hotel reči grške zgodovine, katero že Herodot omenja, da ne govorimo o Ksenofontu in drugih velikih nemških državnikih, ki so bili zaslužni za domovino, tako rekoč slava svoje očetnjave — kajti le ni mala stvar, če se najde veliko srce, združeno z ogromno pametjo in čistega značaja, pomen, ki se sveti ne le sedanji generaciji, ampak mu tudi pozen vnuk na grob poroma...
- Goligleb: Vi ste...
- Bikonja: Jaz sem, ki sem moja malenkost, kakor vi, velecenjani, začel govorniške vaje in vse sam preštudiral tok življenja in vrvenja tega sveta, da se malo pohvalim, z bistrino očesa svojega globoko pogledal nekam na dno in našel zlato zrno, o katerem že stare bajke in tudi novodobni filozofi vedo povedati, da ga ni tam, kjer ga najbolj iščeš, če se

nočeš osmešiti pred celokupno javnostjo ali veljati za manjvrednega, kar bi se učeno reklo avtodidakt ali mož, ki nosi svoje lastne očale v burji in dežju, ob žgočem soncu in v poznem novembru, na Himalaji ali na Triglavu, da ne govorimo o Gavrisankarju, ki pa nima nobene zveze s Cankarjem, splošno priznanim kraljem naše novelistike —

Goligleb: Vi ste...

Bikonja: Čakajte, naj povem, da je uspeh v politiki zagotovljen tistemu, ki je kakor mešetar na sejmu najbolj glasen in ki zna vsakega sobesednika s poplavo izgovorjenih in na svoj način poudarjenih besed pritisniti ob zid, da vam, — kakor vi zdajle, velecenjeni — sobesednik ne pride do besede in, če se mu to posreči, davno pozabi, kar sem mu rekel jaz in kar je mislil on sam ter nastane za njega neprijetna tišina, vrzel, kamor vržeš novo poplavo besed, besed, besed...

Goligleb: Vi ste ekson, torej strankar.

Bikonja: Akson ali ekson ali ukson, ki se lovi za utopijo, to bodi pribito, meni so vsi deveta briga, kakor opažamo v našem ljudstvu, da je pred volitvami vsakdanje enodušno, da ne ve za nobenega aksona, eksona, uksona ali kračona in da se šele ob volitvah duhovi ločijo, pa le za nekaj dni, potem pa so zopet kakor so prej bili, ti pa si le ugrabil mandatek ali še kaj več in lahko začneš lomastno in z ropotom delovanje za blaginjo naroda ter te povsod častijo, ti prva mesta dajo, te prvega pozdravljajo, ti burno ploskajo za vsako budalost, če je še tako abotna, okrog tebe pa drobni doktorčki skačejo, ponižno kakor vrabci, in je priporočljivo, da jim vržeš kak blag pogled, kajti se nikoli ne ve prav, kateri je stremuh, ki ima bodočnost ali kaj enakega... Moj dragi gospod in kolega Goligleb, samo tako sem jaz strankar, ker človek mora imeti neko pripadnost, kakor mora imeti rodbinsko ime in domovinsko občino.

Goligleb: Občudujem vašo zgovornost, toda...

Bikonja: Vidite, kakor imam uspeh sedajle pred vami, tako sem imel in imam velike uspehe vedno in povsod, seveda pod pogojem, da res tudi kaj storim, kar se imenuje uspešna intervencija, in da včasih kak stotak odrinem, kajti je ni večje beračije na svetu, kakor so podi okrog ministra ali poslanca in senatorja. Tiste vaše amfiktipolomije so prav imenitne, narod je prisluhnil, kakor sem vam pisal in sedaj pojdiva na pogajanja z Aksoni, Eksoni in Uksoni, da vam povem, kako daleč so napredovala.

Goligleb: To me v resnici najbolj zanima.

Bikonja: Zastopnik in voditelj Aksonov je, kakor veste, velečastiti gospod doktor Smeh. On misli, da je vaša ideja ne le plemenita, ampak tudi sodobna, tu — njegov pismeni pristanek. On pride. Prvak Eksonov je blagorodni gospod doktor Grah. On misli, da je vaša ideja plehka in da ni sodobna. Vendar sem ga pregovoril, tu njegov pristanek. On pride. Voditelj Uksonov je uvaženi gospod Potreba. On misli, da vaša ideja ni ne dobra in ne sodobna, vendar mu laska, da je povsod zraven. Tu je njegov pristanek. On pride. Torej pridejo vsi trije in se vam priporočam, da priznate moje zasluge.

Goligleb: Ni važno, da ti gospodje pridejo. Važno je, ali so za mojo idejo, ali so za slogo naroda?

Bikonja: Vsi so za slogo naroda, toda vsi tako, da bi vsak imel ves narod složno na svoji strani. Vi hočete isto, gospod Goligleb, torej ste tudi vi strankar.

- Goligleb: Kako, kaj pravite? Sloga naroda ni strankarska zadeva.
- Bikonja: Pa je! Če hočete vi imeti ves narod na svoji strani, četudi pod geslom narodne sloge, tedaj ste strankar, kakor je doktor Smeh, ki to isto hoče in celo trdi, da je ves narod za njim, takisto tudi doktor Grah — le! zdaj pride tisto...
- Goligleb: Kaj more priti? Sloga je sloga, nesloga pa je nesloga.
- Bikonja: — tisto, kar se imenuje program.
- Goligleb: Program? Sloga naroda bodi naš edini program.
- Bikonja: Tako? Moj dragi... (Fenomen zagodrnja). Kaj pa je tam gori? Se je zopet zganil tisti krokar?
- Goligleb strahoma: Ni krokar, mislim, ptica ni... Človek je, ki ga včasih prime, rekel bi, neki faustovski nemir. Dela verze, največ pa smrči (Fenomen smrči).
- Bikonja: Glej, glej! Da ni to neka vaša politična zvijača, da bi imeli pričo o najinem razgovoru?
- Goligleb: Ne, ne. Verujte mi, gospod minister, da moje srce ne pozna zvijače.
- Bikonja: Pazite se! To bi vam zameril. Kdor se mi zameri... ne poznam šale...
- Goligleb: Verujte mi, da ni zvijača. Slišite, kako smrči.
- Bikonja: Torej, kje sva obstala? A da, program. Program je tista čarobna beseda. Resnica je, da dostikrat voditelji strank svojega lastnega programa ne poznajo, vendar brez programa ni stranke. Ako trdite, da je vaš program sloga naroda, tedaj ste strankar kakor vsi drugi...
- Goligleb: Kaj mi to kvasite! Nisem jaz mušica, vi pa pajek, da bi me opredli.
- Bikonja: Kujon stel!
- Goligleb: Kaj ste rekli?
- Bikonja: Ker niste v nobeni stranki mogli do veljave, ste si izmislili tiste svoje amfiktropolomije, ali kako se že pravi, da bi tako prišli na površje in potem do korita...
- Goligleb: Bog mi je priča...
- Bikonja: Saj poznamo takšne tiče. Toda vi se motite. Organizacije strank so trdne in borbene. Razbijemo vas na prvem shodu.
- Goligleb: Dokler je narod z menoj, me ne morete razbiti.
- Bikonja: To je zopet res. Sploh pa, moj dragi Goliglebec, uvidel sem, da ste pošten in časten mož, kakor jih je malo. Zato bi vam nekaj predlagal — toda to naj ostane strogo zaupno. Morda ob prihodnjih volitvah ne nastopite samostojno? To je zamotana in zelo draga zadeva, volitve. Vaš gruntič ne bi zadostoval... Hočem vam dobro. Vi ostanite s svojo idejo o slogi naroda v višjih sferah, ob volitvah pa odstopite glasove svojih prijateljev moji listi. Sicer še ne vem, s katero stranko ali listo se bom prihodnjič vezal, načelno pa mi že danes obljubite glasove svojih prijateljev. Jaz pa poskrbim, da pridete v doglednem času v senat, kjer boste lahko mirno študirali ustrojstvo državnega aparata.
- Goligleb: Vi ste kakor norec, kadar z drugim norcem šah igra.
- Bikonja: Lepa primera... Zdi se mi, da ni vaša. Kje sem jo neki že bral ali slišal?... A, spominjam se, to primero je izustil neki moj sošolec Ambrož, ki je rojak v tem kraju. Duhovit mož, ta Ambrož, toda z enim

koleščkom preveč, pesnik, za nobeno rabo... Vi, dragi moj Goliglebec, pa si le izbijte iz glave, da boste uničili stranke in postali samolasten voditelj naroda. Na konferenci bodite dobri in pametni, ne rečem, ponižni. Gospodje, ki vas počastijo, so mogočni gospodje, pridejo pa bolj za šalo, da vidijo čudaka, ki si drzne govoriti o slogi naroda. Jaz sem vas videl in pretehtal. Lahki ste še v politiki, dragi gospod. Sicer pa so stranke potrebne, da nam urijo duha in da se posamezni inteligenti morejo posvetiti v službi narodu in državi — ljudstvo samo pa je večno valujoče morje, nikoli mirno, nikdar zadovoljno, ki mu ne more nihče ustreči, kar pričajo zgodovinski primeri, tako rekoč že izza časa Herodota in Ksenofonta in drugih nemških državnikov, klasikov in oportunistov, ki... —

Fenomen zgoraj:

Minister Bikonja, kdaj te bo konec,
kdaj se razpočiš, ti prazni lonec,
v šaru političnih šar kreature,
ko je delila gobce natura,
pri tebi zares ni bila skopulja,
pav ti hripavi, ti klepetulja...

Goligleb: O, Ambrož, Fenomen! Ti si moj rešilni angel. Ali slišiš, kako me obdeluje in vije? Kar na jok mi gre. Pljunil je na mojo svetinjo.

Fenomen pride iz paviljona.

Bikonja: Servus, Ambrož. Ti si tisti krokar, ki ga prijema tu gori faustovski nemir?

Fenomen: Goligleb, prosim te, pusti naju sama, da se še jaz malo pozabavam s tem polinteligentom.

Goligleb proč.

Enajsti prizor.

Fenomen in Bikonja.

Bikonja: Zares, nenavadno srečanje. Po tolikem času, ko se tako rekoč...

Fenomen: Mir. Nobene rabulistike.

Bikonja: Od kdaj ta tvoj visoki ton?

Fenomen: Od danes.

Bikonja: Kaj delaš tukaj, Ambrož?

Fenomen: Doma sem... Goligleb je moj svak, njegova žena, ki si jo vabil na »izletek«, je moja sestra.

Bikonja: Tako? Nazdar!

Fenomen: Počakaj. Da se mi ne ganeš.

Bikonja: Čemu te neumnosti?

Fenomen: Tudi jaz se vprašam.

Bikonja: Nedolžna šala, saj veš...

Fenomen: Šala? Ne. Tvoja stara svinjarska razvada. Vedi pa, da se je lisjak ujel po naključju. Nihče ti ni pasti nastavil.

Bikonja: Kaj hočeš, Ambrož? Ne razumem te.

Fenomen: Kazen ti naložim. Ali pa te postavim pred javnostjo na sramotni oder.

Bikonja: Ti mene, starega prijatelja in sošolca?

Fenomen: Samo tri leta sva bila sošolca, prijatelja nikoli. Izključeno je, da bi jaz bil prijatelj s človekom, kateremu je Sofokles avtor nemških romanov in šaljivih iger.

Bikonja: Zavedaj se mojega položaja. To ti resno svetujem.

Fenomen: Čast in respekt državnemu ministru. Toda tebe, Bikonja, zgrabim po — demisiji.

Bikonja: Reci hitro, kaj hočeš od mene?

Fenomen: Prvič: Da se še ta mesec konča regulacija našega hudournika.

Bikonja: To sem si že zapisal.

Fenomen: Drugič: Da bo moj svak, Janez Goligleb, do svojega shoda pravi in resnični senator.

Bikonja: Tudi to sem obljubil. Toda so težave...

Fenomen: Ne sme jih biti. Plačaj s strankarsko moneto, ali pa — daj ostavko.

Bikonja: Dobro. Še kaj.

Fenomen: Tretjič: Za docenta filozofije na naši univerzi mora biti postavljen mlad profesor. Njegovo ime ti sporočim, ko prideš k nam na konferenco.

Bikonja: Ne vem, če sploh pridem.

Fenomen: Moraš priti. Razumeš, moraš! Na konferenci boš z vso spretnostjo svojega jezika mešetaril toliko časa, da Goligleb, ki s svojo utopijo ne more zmagati, vsaj sramote ne doživi. Na njegov shod pa pošlješ svoje ljudi, ki bodo Goligleba branili, ne napadali.

Bikonja: Toda Aksoni...

Fenomen: Prav zato. Po shodu, naj se konča tako ali tako, moraš zopet k nam, da prisostvuješ izvajanju baleta o modrih in nespametnih devicah.

Bikonja: Balet! Kaj ni to ples mladih deklet?

Fenomen: Nekaj takega.

Bikonja: Pritisnil si in me izučil, da ne bom nikoli več občudoval polnih belih komolcev neznanih žensk... Priznati pa moraš, da tudi tvoje izsiljevanje ni posebno lepo.

Fenomen: Priznam. Ni lepo. Toda takšnih manir sem se navzel med vami...

Bikonja: Saj se razume, če izpolnim vse tvoje pogoje, da ostane ta komedija strogo zaupna med nama?

Fenomen: Razume se!

Bikonja: Je zdaj konec?

Fenomen: Konec. Tvoj avto čaka na cesti. Drugo jaz uredim. Na svidenje v nedeljo.

Bikonja: Nazdar!

Bikonja proč.

Dvanajsti prizor.

Fenomen in Praksa.

Praksa: Za Boga svetega, Ambrož! Kaj se je zgodilo? Minister Bikonja je odhitel z avtom brez slovesa.

Fenomen: In brez tebe.

Praksa: Ne očitaj. Neumna šala. Takšni ste vsi, kadar mislite, da ste z žensko na samem.

Fenomen: In ženskam je to všeč.

Praksa: Dobro veš, da mi ni bilo. Pa zakaj je odhital?

Fenomen: Tri telegrame je prejel.

Praksa: Tudi Goligleb je potr. Vlegel se je in v strop gleda. Nič ne govori.

Fenomen: Velik gospod bo.

Praksa: Senator? Ne morem verjeti.

Fenomen: Verjemi, verjemi.

Praksa: Torej spet politika.

Fenomen: Tebe in tvoje kase ne bo bolela.

Praksa: Pri vsem, ne zdi se mi nekaj prav za — Goligleba.

Fenomen: Tudi meni ne.

Goligleb pride.

Trinajsti prizor.

Goligleb, Fenomen in Praksa.

Goligleb: Ali si ga zapodil? Ali je sam odšel?

Fenomen: Telegram je prejel.

Goligleb: Hudo je bilo. Zdi se mi, da sem kakor tisti konj, o katerem mi je pravila Idealija, da ima peruti in ga jahajo samo pesniki. Kakor da nimam več peruti.

Fenomen: Ali pa, kakor da si padel iz oblakov na zemljo in si peruti polomil.

Goligleb: Točno tako. Toda jaz, kljub vsemu, nisem izgubil poguma. Prva bitka je res izgubljena.

Fenomen: Ni izgubljena, ne! — Sestra, tudi jaz sem utrujen. Hoče mi se kozarec vina. Pokličí dekleta, sestra!

Praksa: Alo, dekleta, vina prinesite. Sem v senco.

Realija od znotraj: Že pridemo.

Goligleb: Pozabil sem. Kako se že imenuje tista pesniška kobilá, ki ima peruti?

Fenomen: Pegaz. Zapomni si, Goligleb:

Ko se ti Pegaz zemlje dotakne
in se mu nujno zlomijo krila,
pazi, ko pada, da se izmakne
in da živa ostane kobilá...

Ko Fenomen govori, pridejo Realija, Idealija in Andrej.

Z A V E S A.

Vse pravice pridržane.

Copyright by

Dr. Anton Novačan

šmarjeta p. Celje